

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

k výroku a odôvodneniu uznesenia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 660/2025

z 19. novembra 2025

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripájam k uzneseniu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 660/2025 z 19. novembra 2025 odlišné stanovisko, a to k jeho výroku aj odôvodneniu.

2. Ústavný súd uznesením z predbežného prerokovania odmietol ako zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť sťažovateľa, ktorej podstatou bolo namietané porušenie jeho práva na súdnu ochranu, práva vyjadriť sa ku všetkým dôkazom a práva na spravodlivé súdne konanie, a to rozhodnutím mestského súdu, ktorý sťažovateľovi odňal so spätnou účinnosťou oslobodenie od súdneho poplatku za návrh na vydanie neodkladného opatrenia, za odvolanie z 10. apríla 2024 a za žalobu o ochranu osobnosti. K tomuto odňatiu došlo na základe podnetu žalovaného a bez toho, aby súd umožnil sťažovateľovi, aby sa k takému podnetu a informáciám tam uvedeným vyjadril.

3. V prvom rade je potrebné poukázať na účel samotného oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorým je zabezpečenie prístupu k súdu aj pre osoby, ktoré nedisponujú dostatkom finančných prostriedkov.

4. Právo na súdnu ochranu zabezpečuje každému právo na predloženie svojej veci súdu. Takto sa zakotvuje „*právo na súd*“, kde právo na prístup k súdu (t. j. právo začať konanie pred súdom v civilnej veci) je iba jedným jeho aspektom, avšak zároveň takým, ktorý umožňuje požívať ďalšie záruky zakotvené v čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru). Spravodlivosť, verejnosť a rýchlosť súdneho konania totiž v skutočnosti nemajú žiadny význam, ak konanie nie je vôbec začaté. Len veľmi ťažko si možno predstaviť vládu práva (právny štát) bez toho, aby existovala možnosť prístupu k súdom [pozri napríklad rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 a 36].

5. Slovenská republika, ako aj všetky jej orgány verejnej moci majú pozitívny záväzok aktívnym spôsobom zabezpečiť, aby práva a slobody garantované jej právnym poriadkom neboli oprávneným subjektom pod jej jurisdikciou len formálne garantované, ale aby tieto práva a slobody boli „*prakticky a efektívne*“ dosiahnuteľné (III. ÚS 875/2016, už citovaný rozsudok ESLP Golder proti Spojenému kráľovstvu).

6. Povinnosť úhrady súdneho poplatku v civilných konaniach nemožno samu osebe pokladať za obmedzenie práva na prístup k súdu v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru. Na druhej strane však ESLP pripomína, že za istých okolností tomu tak byť môže – výška poplatku vrátane sťažovateľovej schopnosti ho zaplatiť a štádium konania, v ktorom bolo také obmedzenie uložené, sú podstatnými faktormi pre rozhodnutie o tom, či osoba požívajúca právo na prístup k súdu bola „... *vypočutá súdom*...“ (rozsudok ESLP Tolstoy – Miloslavsky proti Spojenému kráľovstvu z 13. 7. 1995, sťažnosť č. 18139/91).

7. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015), a je preto vecou všeobecných súdov, aby vymedzili kritériá, z ktorých budú pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzať (porov. I. ÚS 27/2014, II. ÚS 361/2015). Všeobecné súdy sú však pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok (resp. práva) súdnou cestou (porovnaj rozsudok ESLP vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, sťažnosť č. 28249/95, bod 66).

8. Na jednej strane je potrebné konštatovať, že slovenský právny poriadok tak, ako umožňuje priznať oslobodenie od súdnych poplatkov, tak umožňuje aj odňatie takého oslobodenia, a to vtedy, ak „... sa do právoplatného skončenia konania preukáže, že pomery strany neodôvodňujú alebo neodôvodňovali oslobodenie od súdneho poplatku.“ (§ 254 ods. 2 Civilného sporového poriadku).

9. Alfou a omegou pri posudzovaní toho, či bolo porušené právo sťažovateľa na prístup k súdu, je teda, zdá sa, spoľahlivé zistenie skutkového stavu (teda skutočnosť, či súd rozhodol „... s ohľadom na všetky podstatné okolnosti“). Aj samotný zákonodarcu totiž zdôrazňuje, že odňatie oslobodenia od povinnosti úhrady súdneho poplatku je možné len v prípade, ak sa preukáže, že pomery strany neodôvodňujú alebo neodôvodňovali oslobodenie od súdneho poplatku (podstatné je to slovo „preukáže“). Ako uvádza Čentík, „preukázanie skutočností môže mať rôznu povahu, napríklad v rámci dokazovania vo veci samej, prípadne sa o nich môže súd dozvedieť pri svojej úradnej činnosti (napr. v exekučnom konaní, kde exekučný súd vykonáva dohľad, došlo k vymoženiu pohľadávky alebo v súdnom konaní došlo k určeniu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti a pod.)...“ (Čentík, T. In. Števček, M. a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. C. H. Beck. Praha, s. 1019), avšak za každých okolností musia byť skutočnosti, o ktoré sa rozhodnutie opiera, dostatočne preukázané a úplné.

10. V prejednávanom prípade mestský súd preveril pre účely opodstatnenosti priznania oslobodenia od súdnych poplatkov skutočnosti, na ktoré poukazoval žalovaný, avšak podľa môjho názoru tak neurobil dostatočne dôkladne – inak povedané, skutočnosti, ktoré zistil z obsahu pripojeného súdneho spisu síce môžu poukazovať na to, že by sťažovateľ mohol mať iný príjem, ktorý by v konečnom dôsledku odôvodňoval odňatie oslobodenia od súdneho poplatku, no na takýto záver nemal dostatočné podklady. Z celého napadnutého uznesenia mestského súdu totiž vyplýva len to, že sťažovateľ je členom štatutárneho orgánu, generálnym riaditeľom a predsedom správnej rady európskeho družstva so sídlom v Českej republike. Podľa súdu tiež z toho vyplýva, že z tejto funkcie musí mať príjem (pretože zo zákona ide o odplatnú funkciu), a či ho naozaj má a v akej výške, to už súd neskúmal. Takéto konštatovanie preto podľa môjho názoru zjavne nie je postačujúce.

11. Všeobecné súdy majú právo určiť si kritériá na posúdenie majetkových pomerov, avšak základ takého posúdenia ostáva rovnaký – podstatné je zistiť, či osoba s určitým

majetkom je objektívne schopná uhradiť súdny poplatok, a preto má zabezpečený prístup k súdu. Ide teda o pomerovanie majetku účastníka konania, ktorý o oslobodenie žiada (záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok), a toho, čo má taký účastník konania v konečnom dôsledku zaplatiť (záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov). Tu poukazujem na už spomenuté kritériá prezentované v rozhodovacej praxi ESLP, ktoré je pri tomto vyvažovaní potrebné vziať do úvahy – výška poplatku, sťažovateľova schopnosť ho zaplatiť a štádium konania, v ktorom bolo také obmedzenie uložené (už citovaný rozsudok ESLP Tolstoy – Miloslavsky proti Spojenému kráľovstvu).

12. Z napadnutého uznesenia nevyplýva, koľko by mal vlastne sťažovateľ zaplatiť – je zrejme iba to, že by musel zaplatiť súdny poplatok za návrh na vydanie neodkladného opatrenia, za odvolanie z 10. apríla 2024 a za žalobu o ochranu osobnosti, pričom sťažovateľ sa domáha zaplataenia nemajetkovej ujmy 25 000 eur.

13. Na strane druhej bolo potrebné vyhodnotiť, či konkrétny súdny poplatok vie sťažovateľ zaplatiť. Takýto záver však súd nemohol vedieť spraviť, keď v konečnom dôsledku z ničoho nevyplýva, aký príjem mal mať sťažovateľ z dotknutej spoločnosti.

14. Nemožno pomerovať dva údaje, ak jeden z nich zrejme chýba. Ak k pomerovaniu zrejme nedošlo, potom nemožno konštatovať, že súdy poskytli sťažovateľovi dostatočnú ochranu, a zabezpečili tak plnú realizáciu jeho práva na prístup k súdu.

15. Napokon je tu tretie kritérium, a tým je posúdenie štádia, v ktorom sa aktuálne súdne konania nachádza. Vec je v štádiu konania na prvom stupni, kde v zmysle § 10 ods. 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Z. z. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov platí: *„Ak nebol zaplatený poplatok splatný podaním žaloby, návrhu na začatie konania, dovolania alebo kasačnej sťažnosti, súd podľa § 9 vyzve poplatníka, aby poplatok zaplatil v lehote, ktorú určí, spravidla v lehote desiatich dní od doručenia výzvy; ak aj napriek výzve poplatok nebol zaplatený v lehote, súd konanie zastaví. O následkoch nezaplatenia poplatku musí byť poplatník vo výzve poučený.“*

16. To, čo mestský súd vnímal ako zamlčanie dôležitých okolností z pohľadu sťažovateľa, mohlo byť nepodstatnou informáciou, ak je príjem sťažovateľa zo spoločnosti skutočne nízky (až mizivý, prípadne žiadny). Napokon to však ani nebolo podstatné, pretože súd nesmie o odňatí oslobodenia od súdnych poplatkov rozhodnúť bez toho, aby mal k dispozícii spoľahlivé informácie, z ktorých pri rozhodovaní vychádza. Z tohto uhla pohľadu potom treba posudzovať aj splnenie/nesplnenie povinnosti súdu doručiť sťažovateľovi vyjadrenie žalovaného – alebo jednoducho umožniť mu, aby sa k novo získaným skutočnostiam vyjadril. Nie je najpodstatnejšie to, či je potrebné aplikovať princíp kontradiktórnosti. Podstatné bolo, že v tomto prípade to bolo nevyhnutné, pretože súd celkom zrejme nemal preukázané, aké sú skutočne majetkové pomery sťažovateľa.

17. Som presvedčený, že neobstojí ani argumentácia, že sťažovateľovi pri zmene pomerov nič nebráni podať žiadosť o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov aj opakovane. Je totiž zrejme, že v tomto prípade nejde o zmenu pomeru u sťažovateľa. Podstatou argumentácie sťažovateľa je konštatovanie toho, ako majú byť jeho pomery vyhodnotené. Ak sa pomery nezmenia (t. j. ak k doteraz zisteným skutočnostiam nepristúpi aj iná okolnosť), súdy by tie

isté okolnosti navyiac nemohli vyhodnotiť iným spôsobom, a preto je ústavná sťažnosť jedinou možnosťou, ako sa sťažovateľ vie domáhať prístupu k súdu.

18. Z uvedených dôvodov mala byť podľa môjho názoru ústavná sťažnosť prijatá na ďalšie konanie a v už uvedenom rozsahu jej malo byť vyhovené, a preto nesúhlasím s väčšinovým názorom II. senátu ústavného súdu.

V Košiciach 19. novembra 2025

Peter Straka
sudca